

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

a articolului 178 alin. (3) din Codul de procedură penală
(obligația de a nu părăsi țara)

(Sesizarea nr. 63g/2018)

CHIȘINĂU

3 iulie 2018

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Victor POPA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dnei Ludmila Chihai, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 25 mai 2018
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 178 alin. (3) din Codul de procedură penală, ridicată de către dl avocat Iurie Bargan, în dosarul nr. 10-167/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională pe 25 mai 2018 de către dl judecător Veniamin Chihai de la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

3. Autorul excepției de neconstituționalitate a pretins că prevederile articolului 178 alin. (3) din Codul de procedură penală contravin articolelor 4, 16, 20, 21, 23, 27, 28, 53 și 54 din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 11 iunie 2018, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

5. În procesul examinării excepției de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Guvernului și Președintelui Republicii Moldova.

6. În ședința plenară publică a Curții, excepția de neconstituționalitate a fost susținută de către dl Marcel Lungu. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și organele de drept al Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, secretar de stat al Ministerului Justiției.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

A. Circumstanțele litigiului principal

7. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, se află dosarul inițiat la cererea învinuitului Marcel Lungu privind anularea ordonanței din 26 martie 2018 referitoare la prelungirea măsurii preventive a obligației de a nu părăsi țara, pentru o perioadă de încă 30 de zile.

8. Pe 24 septembrie 2016, Procuratura Anticorupție a pornit urmărirea penală potrivit articolelor 332 alin. (2) lit. c) și 327 alin. (2) literele b¹) și c) din Codul penal în privința unor funcționari publici din cadrul I.P. „Institutul Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare” și Î.S. „STE Codrul”.

9. Ulterior, pe 28 februarie 2017, Procuratura Anticorupție a pornit o cauză în baza articolului 190 alin. (5) din Codul penal.

10. Pe 6 martie 2017, cauzele au fost conexate în una singură.

11. Pe 14 martie 2017, în baza ordonanței Procuraturii Anticorupție din aceeași dată, dl Marcel Lungu a fost reținut pe o perioadă de 72 de ore. Pe 15 martie 2017 i-a fost înaintată învinuirea de comitere a infracțiunii prevăzute de articolele 42 alin. (2) și 190 alin. (5) din Codul penal. Prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 16 martie 2017, învinuitului i-a fost aplicată măsura arestului preventiv pe un termen de 30 de zile. Prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 12 aprilie 2017, măsura preventivă a arestului a fost înlocuită cu măsura preventivă a arestului la domiciliu pe un termen de 30 de zile, iar prin încheierea din 11 mai 2017, măsura preventivă a arestului la domiciliu a fost prelungită cu 25 de zile.

12. Prin ordonanța Procuraturii Anticorupție din 7 iunie 2017, în privința dlui Marcel Lungu a fost aplicată măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara, cu instituirea interdicțiilor aferente. Măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara a fost prelungită cu 30 de zile, prin ordonanțele din 6 iulie 2017, 4 august 2017, 1 septembrie 2017, 2 octombrie 2017, 31 octombrie 2017, 30 noiembrie 2017, 28 decembrie 2017, 25 ianuarie 2018, 23 februarie 2018 și 26 martie 2018.

13. În cadrul ședinței de judecată din 26 aprilie 2018, dl avocat Iurie Bargan, care acționează în interesele dlui Marcel Lungu, a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 178 alin. (3) din Codul de procedură penală.

14. Prin încheierea din 7 mai 2018, instanța a dispus suspendarea procesului și trimiterea sesizării la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

15. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

Articolul 4
Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 16
Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20
Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21
Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 23
Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 27
Dreptul la libera circulație

„(1) Dreptul la libera circulație în țară este garantat.

(2) Oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară.”

Articolul 28
Viața intimă, familială și privată

„Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.”

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

„(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

16. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 178

Obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi țara

„(1) Obligarea de a nu părăsi localitatea constă în îndatorirea impusă în scris bănuitului, învinuitului, inculpatului de către procuror sau, după caz, de instanța de judecată de a se afla la dispoziția organului de urmărire penală sau a instanței, de a nu părăsi localitatea, în care domiciliază permanent sau temporar, fără încuviințarea procurorului sau a instanței, de a nu se ascunde de procuror sau instanță, de a nu împiedica urmărirea penală și judecarea cauzei, de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală și a instanței de judecată și de a le comunica acestora despre schimbarea domiciliului.

(2) Obligarea de a nu părăsi țara constă în îndatorirea impusă bănuitului, învinuitului, inculpatului de către procuror sau de instanța de judecată de a nu părăsi țara fără încuviințarea organului care a dispus această măsură, precum și în îndeplinirea altor obligații prevăzute la alin.(1).

(3) Durata măsurilor preventive prevăzute la alin.(1) și (2) nu poate depăși 30 de zile și, după caz, poate fi prelungită doar motivat. Prolungirea se dispune de către procuror și fiecare prelungire nu poate depăși 30 de zile.

(4) Copia de pe hotărârea definitivă a procurorului sau a instanței, adoptată în condițiile prezentului articol, se trimite organului de poliție în a cărei rază teritorială

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

locuiește învinuitul, inculpatul sau, după caz, organelor de frontieră pentru executare și ridicarea provizorie a pașaportului în cazul prevăzut în alin.(2).”

ÎN DREPT

17. Din conținutul excepției de neconstituționalitate, Curtea observă că aceasta vizează lipsa unei durate maxime pentru care instanța de judecată poate aplica măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara.

A. ADMISIBILITATEA

18. Prin decizia din 11 iunie 2018, Curtea a verificat respectarea, în prezenta cauză, a condițiilor de admisibilitate a unei excepții de neconstituționalitate, stabilite în jurisprudența sa constantă.

19. Curtea a reținut că obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, în prezenta cauză Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003. Acesta ține de competența Curții Constituționale.

20. De asemenea, excepția a fost ridicată de către dl avocat Iurie Bargan în dosarul nr. 10-167/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

21. Curtea a observat că obiectul excepției de neconstituționalitate este articolul 178 alin. (3) din Codul de procedură penală, care prevede că durata măsurilor preventive stabilite la alineatele (1) și (2) nu poate depăși 30 de zile și, după caz, poate fi prelungită doar motivat. Prolungirea se dispune de către procuror, iar fiecare prelungire nu poate depăși 30 de zile.

22. Potrivit articolului 178 din Codul de procedură penală, obligația de a nu părăsi localitatea și obligația de a nu părăsi țara constau în îndatorirea impusă în scris bănuितului, învinuitului sau inculpatului de către procuror sau, după caz, de către instanța de judecată de a se afla la dispoziția organului de urmărire penală sau a instanței, de a nu părăsi localitatea în care domiciliază sau țara permanent sau temporar fără încuviințarea procurorului sau a instanței, de a nu se ascunde de procuror sau de instanță, de a nu împiedica urmărirea penală și judecarea cauzei, de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală și a instanței de judecată și de a le comunica acestora despre schimbarea domiciliului.

23. Curtea a reținut că prevederile contestate nu au făcut anterior obiectul controlului de constituționalitate.

24. De asemenea, Curtea a reținut că excepția de neconstituționalitate nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există niciun alt motiv de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale.

25. Autorul excepției de neconstituționalitate a menționat că lipsa unei durate maxime pentru care poate fi aplicată măsura preventivă a obligației

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

de a nu părăsi țara de către instanța de judecată, în cadrul unui proces penal, limitează dreptul persoanei la libera circulație.

26. Autorul excepției a susținut că prevederile contestate sunt contrare articolelor 4, 16, 20, 21, 23, 27, 28, 53 și 54 din Constituție.

27. Cu referire la invocarea articolului 4 din Constituție, Curtea a reținut că aceste norme constituționale comportă un caracter general și obligatoriu, stau la baza oricăror reglementări și nu pot constitui repere individuale și separate.

28. Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 20 din Constituție, Curtea a menționat că norma contestată nu restricționează formularea unei acțiuni în justiție. De asemenea, autorul nu a menționat care ar fi relevanța și pertinența articolului 16 din Constituție în prezenta cauză.

29. Cu privire la invocarea principiului constituțional al prezumției nevinovăției, garantat de articolul 21 din Constituție, Curtea a reținut că acesta nu este incident în prezenta cauză. Nu vinovăția propriu-zisă a inculpatului determină revocarea măsurii preventive, ci schimbarea condițiilor care au fost avute în vedere la data dispunerii măsurii preventive, situație de natură să justifice temerea că acesta, din cauza comportamentului infracțional, ar putea să se sustragă de la ancheta organelor de urmărire penală, de la activitățile operative ale procurorului sau, după caz, de la procesul de judecată.

30. Cu referire la invocarea articolului 27 din Constituție, i.e. a dreptului la libera circulație, Curtea a menționat că, în prezenta cauză, restricțiile impuse învinutului trebuie interpretate prin prisma articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenția Europeană, precum și a jurisprudenței relevante a Curții Europene a Drepturilor Omului.

31. În acest context, Curtea Europeană a reținut în *Luordo v. Italia*, 17 iulie 2003, § 93, că restricțiile impuse libertății de mișcare pot încălca articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenția Europeană dacă nu sunt „prevăzute de lege”, dacă nu urmăresc unul sau mai multe scopuri legitime stabilite în paragraful al treilea al aceluiași articol și dacă nu pot fi considerate măsuri „necesare într-o societate democratică”.

32. Prin urmare, Curtea consideră incident articolul 27 din Constituție.

33. Pentru a elucida problemele ridicate în excepția de neconstituționalitate, Curtea va examina prevederile articolului contestat în raport cu articolele 23 alin. (2), 27 și 54 din Constituție.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 23, 27 ȘI 54 DIN CONSTITUȚIE

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

34. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul acesteia consideră că prevederile articolului 178 alin. (3) din Codul de procedură penală, în partea ce ține de omisiunea de a reglementa durata maximă pentru care poate fi dispusă obligația de a nu părăsi țara, contravin articolului 23, 27 și 54 din Constituție.

B. Argumentele autorităților

35. În opinia sa prezentată Curții, Președintele Republicii Moldova a menționat că legislatorul a prevăzut, prin stabilirea în articolul 178 alin. (3) din Codul de procedură penală a măsurii preventive a obligației de a nu părăsi țara, doar termenul de 30 de zile, care, după caz, poate fi prelungit motivat, însă fără să stabilească durata maximă pentru care poate fi dispusă această măsură. Președintele consideră că norma de drept în discuție are un caracter imprevizibil.

36. În opinia prezentată de către Guvern s-a menționat că prevederile articolului 178 alin. (3) din Codul de procedură penală nu conțin elemente de natură să determine o limitare a dispozițiilor constituționale invocate de către autorul sesizării. Prin urmare, în cauza menționată nu este perturbat echilibrul corect dintre interesul general și interesele persoanelor asupra cărora se aplică măsura preventivă, aplicarea ei fiind proporțională în raport cu scopul pentru care a fost reglementată.

37. În opinia prezentată Curții, Parlamentul Republicii Moldova a menționat că obligația de a nu părăsi țara reprezintă o măsură mai blândă comparativ cu celelalte măsuri preventive stabilite în Codul de procedură penală. Prin urmare, termenul de menținere a obligației de a nu părăsi țara se aplică în funcție de circumstanțele care au stat la baza aplicării acesteia, iar aceasta nu poate depăși termenul de prescripție al infracțiunii cercetate.

ÎN FOND

C. Aprecierea Curții

38. Una dintre libertățile fundamentale ale omului o constituie dreptul la libera circulație, garantat de articolul 27 din Constituție. Astfel, oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară.

39. De asemenea, dreptul la libera circulație este protejat și de articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenția Europeană.

40. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că, în virtutea prevederilor coroborate ale articolului 19 și articolului 27 din Constituție, tuturor cetățenilor, cetățenilor străini, apatrizilor, refugiaților și beneficiarilor de

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

protecție umanitară le este garantat dreptul la libera circulație în interiorul statului și dreptul de a ieși din țară (HCC nr. 7 din 5 aprilie 2011, §2).

41. Având la bază aceleași rațiuni, Curtea Europeană a subliniat că articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenția Europeană îi garantează oricărei persoane dreptul la libera circulație într-un anumit teritoriu și dreptul de a părăsi acest teritoriu, fapt care implică și dreptul de a călători într-o țară la alegerea sa, în care i s-ar permite intrarea (a se vedea *Khlyustov v. Rusia*, 11 iulie 2013, § 64; *Baumann v. Franța*, 22 mai 2001, § 61; *De Tommaso v. Italia*, 27 februarie 2017, § 104).

42. Totodată, dreptul persoanei la libera circulație, protejat de prevederile articolului 27 din Constituție, nu face parte din categoria drepturilor absolute al căror exercițiu nu poate fi limitat (HCC nr.7 din 5 aprilie 2011, § 3).

43. Potrivit articolului 54 alin. (2) din Constituție, exercițiul drepturilor și al libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

44. Totodată, potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene, orice măsură privind limitarea dreptului la libera circulație trebuie să fie prevăzută de lege, să urmărească unul dintre scopurile legitime, să asigure un echilibru adecvat între interesul public și drepturile individuale și să fie necesară într-o societate democratică (a se vedea *Riener v. Bulgaria*, 23 mai 2006, §109; *Ignatov v. Bulgaria*, 2 iulie 2009, § 32; *Gochev v. Bulgaria*, 26 noiembrie 2009, § 44; *Khlyustov v. Federația Rusă*, 11 iulie 2013, § 65).

45. Fiind concepută ca o fundamentare a unei instituții juridice procesual-penale care conciliază două valori sociale, obligația de a nu părăsi țara reprezintă o măsură care echilibrează libertatea individuală, prin evitarea detenției, cu interesele societății, impunând un control în privința persoanei eliberate prin stabilirea unor obligații sau restricții.

46. De asemenea, Curtea relevă că articolul 178 din Codul de procedură penală stabilește că această măsură constă în îndatorirea impusă bănuțului, învinuțului sau inculpatului de către procuror sau de către instanța de judecată de a nu părăsi țara fără încuviințarea organului care a dispus această măsură, precum și în îndatorirea impusă în scris bănuțului, învinuțului sau inculpatului de către procuror sau, după caz, de către instanța de judecată de a se afla la dispoziția organului de urmărire penală sau a instanței, de a nu se ascunde de procuror sau instanță, de a nu împiedica urmărirea penală și judecarea cauzei, de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală și a instanței de judecată și de a le comunica acestora despre schimbarea domiciliului.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

47. Potrivit articolului 178 alin. (4) din Codul de procedură penală, în cazul aplicării măsurii preventive a obligației de a nu părăsi țara, copia hotărârii definitive a procurorului sau a instanței se trimite organului de poliție în a cărei rază teritorială locuiește învinuitul, inculpatul sau, după caz, organelor de frontieră pentru executare și ridicarea provizorie a pașaportului.

48. În același timp, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că o limitare a libertății de mișcare, dispusă pentru asigurarea unei bune desfășurări a procedurii penale pendinte, nu prezintă în sine probleme din perspectiva articolului 2 din Protocolul nr. 4, atâ timp cât această măsură rămâne proporțională cu scopul legitim urmărit, mai ales în privința duratei sale (a se vedea *Petre v. România*, hotărârea din 27 iunie 2006, § 47).

49. Curtea constată că articolul 178 din Codul de procedură penală instituie anumite restricții pentru drepturile și libertățile persoanei fără a stabili durata maximă pentru care poate fi dispusă măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara. Acest fapt generează o situație de incertitudine pentru persoanele obligate de a nu părăsi țara, ele neavând posibilitatea de a-și adapta conduita și de a prevedea eventualele evoluții.

50. Curtea menționează că dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, prevăzut de articolul 23 din Constituție, implică adoptarea de către legislator a unor reguli procedurale clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile. De asemenea, articolul 54 din Constituție cere ca restrângerile drepturilor să fie prevăzute de lege. Legea trebuie să respecte standardul calității.

51. În acest sens, Curtea reține că, pentru a corespunde celor trei criterii de calitate (accesibilitatea, previzibilitatea și claritatea), norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei într-o anumită situație, persoana poate pretinde în mod justificat că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o asemenea interpretare, norma care nu corespunde criteriilor clarității este contrară articolului 23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

52. În acest context, Curtea reține că conținutul actului normativ trebuie să-i permită persoanei interesate să prevadă în mod rezonabil conduita pe care trebuie să o adopte, claritatea și previzibilitatea fiind elemente *sine qua non* ale constituționalității unei norme.

53. Curtea Europeană a notat că nu este eronat, în sine, ca statul să aplice diferite măsuri preventive care limitează libertatea unui acuzat pentru a asigura desfășurarea eficientă a urmăririi penale (a se vedea *Fedorov și Fedorova v. Rusia*, 13 octombrie 2005, § 41). Totuși, acesta trebuie să aibă parte de garanții. Astfel, previzibilitatea legii este în strânsă legătură cu

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

garanțiile unui proces echitabil, care sunt concepute pentru a evita plasarea unei persoane, pentru o perioadă îndelungată, într-o stare de incertitudine referitoare la situația sa (a se vedea *Nakhmanovich v. Rusia*, 2 martie 2006, § 89; *Hajibeyli v. Azerbaidjan*, 10 iulie 2008, § 51).

54. Curtea constată că măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara este prevăzută de lege (articolul 178 din Codul de procedură penală), fără a fi prevăzută o durată maximă totală pentru aceasta.

55. Prin comparație, Curtea observă că, potrivit articolului 191 din Codul de procedură penală, măsura liberării provizorii sub control judiciar poate fi dispusă pe un termen de cel mult 12 luni cumulative în cazul învinutului sau al inculpatului acuzat de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen de cel mult 12 ani sau pe un termen de cel mult 24 de luni cumulative învinutului sau al inculpatului acuzat de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 12 ani.

56. De asemenea, Curtea observă că articolul 195 alin. (5) pct. 1) din Codul de procedură penală prevede că măsurile preventive încetează de drept la expirarea termenelor prevăzute de lege ori stabilite de către organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată, dacă nu au fost prelungite în conformitate cu legea. Din interpretarea normei sus menționate în spiritul echității în contextul dispozițiilor articolului 195 din Codul de procedură penală în ansamblul său, reiese necesitatea existenței în cuprinsul legii procesual-penale a termenului pentru care poate fi dispusă fiecare măsură preventivă, indiferent de natura sa privativă sau neprivativă de libertate, fapt pe care legislatorul nu l-a prevăzut în cazul măsurii preventive a obligației de a nu părăsi țara.

57. Curtea menționează că, deși articolul 178 din Codul de procedură penală prevede în mod expres un termen pentru care să poată fi dispusă măsura obligației de a nu părăsi țara, durata maximă a acestei măsuri nu este stabilită.

58. Curtea reține că lipsa prevederii unei durate maxime de aplicare a măsurii preventive sub forma obligației de a nu părăsi țara constituie o omisiune legislativă contrară Constituției.

59. În acest context, Curtea reține că, fiind în prezența unei omisiuni legislative și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, nu poate ignora viciul de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, *eo ipso*, încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

60. În această ordine de idei, Curtea reține critica de neconstituționalitate a articolului 178 din Codul de procedură penală, în partea referitoare la omisiunea de a reglementa o durată maximă rezonabilă pentru care poate fi dispusă măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara.

61. Prin urmare, din interpretarea în spiritul echității a normelor procesual-penale care instituie termene pentru aplicarea altor măsuri

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A ARTICOLULUI 178 ALIN. (3) DIN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
(OBLIGAȚIA DE A NU PĂRĂSI ȚARA)

preventive se impune necesitatea reglementării în articolul 178 din Codul de procedură penală a termenului maxim pentru care poate fi dispusă măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara.

62. Curtea relevă că acest remediu procedural va asigura un echilibru corect între interesul public și cel individual. Prin urmare, măsurile preventive au un caracter excepțional, inerent restrângerilor exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale, iar aceasta implică, în mod necesar, și caracterul lor temporar, limitat în timp.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g) și 140 din Constituție, a articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a articolelor 6, 61, 62 lit. a) și e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite excepția de neconstituționalitate*, ridicată de către dl avocat Iurie Bargan, în dosarul nr. 10-167/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani.

2. *Se declară neconstituțional* articolul 178 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14 martie 2003, referitoare la omisiunea de a reglementa durata maximă pentru care poate fi dispusă obligația de a nu părăsi țara.

3. Până la remedierea deficienței de reglementare constatate prin prezenta hotărâre și înlăturarea viciului de neconstituționalitate se vor aplica termenele totale stabilite de articolul 191 din Codul de procedură penală.

4. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 3 iulie 2018

HCC nr. 19

Dosarul nr. 63g/2018